
UDK 316.66(450.347=497.5)“1361/1392”

347.9 Petrus Perençanus «1361/1392»

Izvorni znanstveni članak

Primljen 13. XI. 2015.

ANITA BARTULOVIĆ – LINDA MIJIĆ

Odjel za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru

abartulo@unizd.hr – lmijic@unizd.hr

PADOVANSKI U ZADRU: ZADARSKI NOTAR PETAR PERENCAN (1361. – 1392.) I NJEGOVI KLIJENTI

Sažetak

Srednjovjekovni je zadarski notar Petar zvan Perencan, pok. gospodina Azona de Lemicetisa, rodom iz Padove s titulom školovanoga notara carskom ovlašću, kao mnogi talijanski notari prije i poslije njega, došao u Zadar 1361. godine. Njegov sačuvani notarski registar, dosada još neobjavljen, pisan na latinskome jeziku, pruža neprocjenjive podatke o svakodnevnome životu zadarske komune. Mnogi su klijenti iz različitih društvenih slojeva i etničkoga podrijetla, pa tako i Perencanovi sunarodnjaci koji su se doselili u Zadar, kod njega zaključivali različite vrste ugovora. Cilj je ovoga rada istražiti koji se Padovanci pojavljuju u njegovu notarskome registru te na osnovi tih podataka analizirati društveni status Padovanaca u zadarskoj komuni kao i njihovu integraciju u novoj sredini.

Ključne riječi: srednji vijek, Zadar, notar Petar Perencan, društveni sloj

Uvod¹

Kulturni i jezični dodiri Zadra s talijanskim gradovima kroz stoljeća, pa tako i Padovom, bili su jačega ili slabijega inteziteta. U razdoblju nakon Zadarskoga mira (1358.) srednjovjekovna zadarska komuna doživljava gospodarski polet zahvaljujući oslobođenju od mletačke vlasti koju je ukinuo hrvatsko-ugarski kralj Ludovik I. Anžuvinač. U takvu se okruženju u gradu javlja sve veća potreba za pravnim reguliranjem različitih poslovnih transakcija u kojima su sudjelovali i pojedinci iz Padove, bilo da su izabrali Zadar za svoje stalno ili privremeno boravište. Cilj je ovoga rada istražiti koji se Padovanci pojavljuju u notarskim spisima zadarskoga notara Petra Perencana iz Padove te na primjeru njihovih imenskih formula istražiti njihov društveni i pravni status i integraciju stranaca u zadarsko komunalno društvo. K tomu se utvrđuju razlozi nedosljednosti u uporabi priloga *nunc* i apozicije *civis/habitator* u imenskoj formuli. Rezultatima istraživanja na zadanome korpusu upotpunjuju se biografije notara čiji notarski korpus nije sačuvan i donose se neobjavljeni podatci vezani uz Filipa II. Tarentskoga, nominalnoga carigradskog vladara čije se ime pojavljuje u dva Perencanova ugovora.

1. Zadarski notar Petar Perencan iz Padove

U Zadru su tijekom 13. i 14. stoljeća djelovali brojni notari, kako s domaćega tako i s talijanskoga područja, dolazeći iz različitih gradova pa tako i iz Padove.² Jedan od njih bio je i javni notar Petar zvan Perencan (*Petrus dictus Perencanus*) koji je djelovao u Zadru u drugoj polovici 14. stoljeća. Iz eshatokola isprava, koje je sastavljao, saznaje se da je bio iz ugledne padovanske obitelji, sin pokojnoga gospodina Azona de Lemicetisa iz Padove (*condam domini Açonis de Lemicetis de Padua*). Uz svoje ime koristio je u notarskome potpisu titulu javnoga notara carskom

-
- 1 Ovaj je rad u skraćenome obliku izložen na međunarodnome znanstvenom skupu *Književnost, umjetnost, kultura između dviju obala Jadrana – Letteratura, arte, cultura tra le due sponde dell'Adriatico ed oltre*, Zadar – Biograd na Moru, Hrvatska, 23. – 25. listopada 2014.
 - 2 O podrijetlu notara s talijanskoga područja vidi: BRANKA GRBAVAC, *Zadarski notari u 13. i 14. stoljeću*, magistarski rad, Filozofski fakultet, Zagreb, 2006., str. 80. – 83.

ovlašću (*publicus imperiali auctoritate notarius*) te poblizu titulu zakletoga zadarskog notara (*notarius Iadre iuratus*). Iz Perencanova vremena djelovanja kao javnoga notara ostao je sačuvan njegov notarski registar u četiri buste, koji se čuva u Državnome arhivu u Zadru, i neke isprave, koje se čuvaju u različitim arhivima. Osim službe javnoga notara Perencan je bio i kaptolski pisar od 1380. do 1389. kada svoj notarski potpis u kaptolskim ispravama na pergameni dopunjuje titulom *ac tocius capituli Iadriensis* ili *Iadre scriba*. Pored navedenih službi, kratko je vrijeme obavljao i službu kurijalnoga notara u Velikome sudbenom stolu zadarske komune (*Curia maior civilium*) kao zamjena tadašnjemu kurijalnom notarju Ivanu de Polisu iz Parme. Iz toga razdoblja sačuvani su u zadarskome arhivu fragmentarno njegovi malobrojni sudski spisi nastali u travnju i svibnju 1366. i u ožujku i travnju 1367. godine.

Do sada se u literaturi navodio podatak da se Perencan prvi put pojavljuje u Zadru u prosincu 1365. godine.³ Međutim, početak se njegova djelovanja kao javnoga notara s pouzdanošću može pomaknuti u ožujak 1361. jer se sam Perencan 1371. godine u registru poziva na jednu svoju ispravu iz te godine. U kronologiji ugovora iz njegova notarskoga registra zapaža se kraći prekid od kraja 1373. do 1376., koji je nastao zbog njegova boravka na Cresu obnašajući službu podkneževa vikara te prokuratora i sindika creških općina Cres, Beli i Lubenice.

Ostali, do sada nepoznati, podatci o Perencanovu društvenom djelovanju, koje su zabilježili drugi notari, odnose se na njega u ulozi svjedoka pri sklapanju različitih ugovora te na njegov privatni život: donosi se ime njegova sina *ser Azo/Açço* i navodi se njegova imovina. U eshatokolu isprava, koje sam sastavlja, Perencan bilježi četiri adrese svoga prebivanja u Zadru od 1370. do 1385., ali ni za jednu kuću ne može se potvrditi da je u njegovu posjedu. Prema Zadarskome statutu svaki je *forensis*, ako boravi sa svojom obitelji, nakon određenoga vremena mogao postati *habitor* ili *civis* što mu je omogućavalo onda i stjecanje

3 Usp. DAMIR KARBIĆ – MAJA KATUŠIĆ – ANA PISAČIĆ, „Velika bilježnica zadarskog kaptola. Srednjovjekovni registri zadarskog i splitskog kaptola 2“, *Fontes. Izvori za hrvatsku povijest*, god. XIII. (2007.), str. 1.

nekretnina na području komune, te je u tome smislu Perencan bio vlasnikom zemljišne čestice na području današnjega Borika.

Nije poznato je li još igdje obavljao notarsku službu prije nego je stigao u Zadar, ali je zasigurno preminuo početkom 1393. godine. Tada u njegovoj imenskoj formuli notar Petar iz Sarzane, prilikom pozivanja na njegovu ispravu, bilježi prilog *condam*.⁴

2. Padovanci u službi notara zabilježeni u Perencanovu notarskome registru

Perencan nije bio jedini notar iz Padove u Zadru. On se, naime, sam poziva u svojim spisima na instrumente svojih prethodnika i suvremenika sunarodnjaka, a to su bili: Vid Benediktov (1335.),⁵ Gerard (1332. – 1337.),⁶ Ko(n)rad pok. Rangerija (1349. – 1362.),⁷ Rangerije, sin notara Ko(n)rada (1356. – 1361.),⁸ Bartolomej Andrijin (1362. – 1364.),⁹ Isnard pok. Romanata de Romanato (1362. – 1368.),¹⁰ Bartolomej Ivanov (1370. – 1375.)¹¹ i Baudin pok. Angela de Baudina de Brazzisa (1391. – 1393.).¹² Upravo se zahvaljujući tim referiranjima mogu otkriti neki novi podatci u njihovim najčešće vrlo oskudnim biografijama. Tako se primjerice Gerardu obično navodi 1337. kao godina kojom završavaju njegovi spisi iz notarskoga registra, ali je prema Perencanovoj referenciji sigurno da je on bio još 1341. godine zadarski notar. Na osnovi te napomene može se zaključiti da Gerardov notarski registar nije u cijelosti sačuvan. Potom,

4 Usp. ANITA BARTULOVIĆ, *Paleografska, diplomatska i filološka analiza spisa zadarskoga notara Petra Perencana (1361. – 1392.)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb, 2014., str. 9. – 29.

5 Usp. Državni arhiv u Zadru (dalje: DAZd), Spisi zadarskih bilježnika (dalje: SZB), Petrus Perencanus (dalje: PP), b. I, fasc. 4, fol. 22', fasc. 11, fol. 16' – 17, 17'.

6 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 38.

7 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 5, fol. 10', 34, fasc. 7, fol. 3, 9, 43', fasc. 9, fol. 44, b. II, fasc. 7, fol. 45', b. III, fasc. 10, fol. 66.

8 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 11, fol. 29'.

9 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 34', 55', fasc. 17, fol. 14.

10 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 1, fol. 4, 11', fasc. 3, fol. 30', fasc. 4, fol. 22', fasc. 5, fol. 10', 47', fasc. 7, fol. 31'–32, fasc. 10, fol. 6', b. II, fasc. 5, fol. 6', fasc. 7, fol. 45'.

11 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 35', fasc. 17, fol. 2, 2', 24', 26', 28', b. II, fasc. 2, fol. 2', 3, 6', fasc. 4, fol. 7, 41', fasc. 11, fol. 12, fasc. 19, fol. 15', 32, b. III, fasc. 2, fol. 43', fasc. 11, fol. 59'.

12 Usp. DAZd, SZB, PP, b. IV, fasc. 12, fol. 7.

do sada se za Rangerija, Koradova sina, navodila njegova služba zadarskoga notara i kancelara te ninskoga kancelara,¹³ a iz Perencanove se napomene vidi da je obavljao i službu paškoga kancelara.

Neki od navedenih notara imaju katkad ulogu svjedoka ili/i stranke u ugovorima. Perencan bilježi Isnarda kao svjedoka čak trinaest puta tijekom 1367. godine pri sastavljanju zadužnica,¹⁴ postavljanju prokuratora,¹⁵ osnivanju ili poništenju kolegancija,¹⁶ izdavanju priznanica,¹⁷ lokacija¹⁸ i kupoprodaje.¹⁹ Tome treba pridodati da se Isnard zajedno s notarom Ivanom de Polisom iz Parme supotpisao na prijepis oporuke iz 1340. koji je načinio Perencan 12. prosinca 1366. godine.²⁰

Notar Ko(n)rad je bio samo jednom svjedok pri izdavanju priznanice u travnju 1372. godine.²¹ Nakon prestanka službe na mjestu kancelara zadarske kurije i zakletoga notara 1362. godine, nastavio je živjeti u Zadru što se vidi iz imenske formule u kojoj se ne navodi pobliza oznaka njegove notarske službe (...*ser Corado notario condam Rangerii de Padua, habitatore Iadre...*) za razliku od one iz vremena kad je bio aktivan (*per Co(n)radum/manu Co(n)radi condam Rangerii de Padua, imperiali auctoritate notarium et Iadre tunc ad ciuilia chançelarium*).²²

Bartolomej Ivanov bio je dva puta svjedok u lipnju 1372.,²³ a Perencanov potpis na kopiji oporuke, koju je prepisao Bartolomej godinu dana poslije, svjedoči o njihovoj službenoj suradnji.²⁴ Nekoliko godina nakon toga Perencan sastavlja potvrdu o predstavljanju inventara Bartolomejeve

13 Usp. B. GRBAVAC, *n. dj.*, str. 69. i BRANKA GRBAVAC, *Notarijat na istočnojadranskoj obali od druge polovine 12. do kraja 14. stoljeća*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb, 2010., str. 16.

14 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 4, fol. 20, fasc. 5, fol. 20', 6, fol. 9'.

15 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 4, fol. 31', fasc. 6, fol. 8, fasc. 7, fol. 17'.

16 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 12', fasc. 7, fol. 20', fasc. 7, fol. 22'.

17 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 6, fol. 10'.

18 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 6, fol. 10, fasc. 8, fol. 35.

19 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 7, fol. 19'.

20 TADIJA SMIČIKLAS, *Codex diplomaticus regni Croaciae, Dalmatiae et Slavoniae*, sv. X., JAZU, Zagreb, 1912., str. 545.

21 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 3.

22 Vidi bilj. 7.

23 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 12', b. I, fasc. 16, fol. 25.

24 Usp. T. SMIČIKLAS, *n. dj.*, sv. XI., 1913., str. 236. – 238.

pokojne supruge.²⁵ Premda se u naslovu potvrde ne navodi Bartolomejev patronimik, najvjerojatnije se radi upravo o njemu, a ne o Bartolomeju Andrijinom, jer je potonji obavljao službu zadarskoga notara od 1362. do 1364. godine. Bartolomej Ivanov kao punopravni *habitor Iadre*²⁶ svoje je posljednje dane proživio u Zadru. Tomu u prilog ide upravo spomenuta potvrda o predavljanju inventara iz koje proizlazi da je njegova supruga Lucija (*Lucia, vxor condam Bartolomei notarii et filia condam Perençoli condam Marini Blondo de Iadra*) živjela i umrla u Zadru. To isto potvrđuje i njezina oporuka, koja se spominje u potvrdi uz ime njezina izvršnoga oporučitelja, ali nije sačuvana u Perencanovu notarskome registru kao ni u registama oporuka iz notarskih registara koje je u 19. stoljeću sastavio zadarski antikvar Guerrin Ferrante.²⁷

U razdoblju od svibnja do lipnja 1372. više je puta bio svjedok notar Marko, sin Alberta de Maconija iz Padove. Jednom je prilikom u istome danu bio svjedok u dva ugovora zajedno sa zadarskim patricijem Ivanom pok. Barte de Sloradisa.²⁸ Drugom je prilikom opet dva puta svjedočio u istome danu s budućim notarom Albertom pok. Franje de Saladinisa²⁹ (1378. – 1384.) te jednom s Albertovim bratom Jurjem.³⁰ Iz tih se upisa može pretpostaviti da je Marko bio u bliskim odnosima s nekim članovima zadarske patricijske obitelji de Saladinis. U travnju 1372. prima od svoje supruge Lucije pok. majstora Franje, kožara iz Milana, miraznu svotu od 110 zlatnih dukata uz suglasnost svoga oca. Sklapanju toga ugovora kao svjedok nazočio je i njegov sugrađanin gostioničar Nigrobono pok. (ser) Henrika Peverinija zajedno sa Zadraninom Damjanom, strigačem sukna pok. (ser) Zaninija de Chalcina.³¹ Za samoga Marka u formuli

25 Usp. DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 7, fol. 7'.

26 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 21', 25.

27 Znanstvena knjižnica Zadar, Zbirka rukopisa, ms. 461, GUERRIN FERRANTE, *Regesti dell' Archivio notariale di Zara*, sv. 1, Pietro Perenzano.

28 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 17' (*Carta debiti et cholegancie ser Marini de Ghinano*), b. I, fasc. 16, fol. 17' (*Carta debiti ser Marini de Ghinano*).

29 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 24' (*Carta conseruationis indemnis comissariorum condam Vochse*), b. I, fasc. 16, fol. 33 (*Carta finis comissarie [Volchse]*).

30 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 12 (poništenje *Carta conuentionis inter magistrum Damianum calefadum et Cressulum marinarium*).

31 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 8'.

actum Perencan u imenskoj formuli navodi katkad da je po zanimanju notar, da je sin ser Alberta i da je *habitor Iadre* (više puta s prilogom *nunc*). Najvjerojatnije je Marko, ne mogavši pronaći službu u zadarskoj komuni, svoju sreću uskoro potražio u korčulanskoj komuni. Tu je počeo obnašati službu kancelara u listopadu 1372. što proizlazi iz njegova notarskoga potpisa,³² a u Korčuli se zadržao duži niz godina.³³

3. Ostali Padovanci kao Perencanovi klijenti i njihov društveni i pravni status u Zadru

Među Perencanovim klijentima sunarodnjacima susreću se, osim notara, i pripadnici srednjih društvenih slojeva sa statusom *habitor Iadre*. Tako su se u siječnju 1367. pred njim pojavili majstor Facije, kovač pok. ser Jakobina notara zvanoga Sučara, i kovač Juraj, pok. Prodana iz Šibenika, obojica novopridošli zadarski stanovnici, te su se dogovorili da Juraj za jednogodišnju službu dobije hranu i primi plaću od 46 libara malih dinara.³⁴ Drugi obrtnik majstor Nikola, kotlar pok. majstora Leonarda kotlara, 1372. godine obvezuje se vrlo uspješnim trgovcima i poduzetnicima onoga vremena u Zadru Andriji pok. Nutija iz Ankone i majstoru Venturinu pok. Paxina iz Cesene³⁵ vratiti dug u iznosu od 55 libara malih dinara.³⁶ S posljednjim vjerovnikom devet godina poslije majstor Nikola sklapa nekakav dogovor čiji se uvjeti, na žalost, zbog

32 Usp. T. SMIČIKLAS, *n. dj.*, sv. XIV., 1916., str. 444.

33 Usp. T. SMIČIKLAS, *n. dj.*, sv. XVII., 1981., str. 7. (1386. godina). – O njemu vidi više B. GRBAVAC, *Notarijat...*, str. 64. – 65.

34 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 4, fol. 14'-15.

35 Protopografski prikaz o obojici donosi SABINE FLORENCE FABIJANEC, „Profesionalna djelatnost zadarskih trgovaca u XIV. i XV. stoljeću“, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, god. XIX. (2001), str. 49. – 51., 53. U članku autorica navodi, str. 49., da: „Šest dana kasnije, 5. prosinca, Andrija i Venturin, za kojeg se saznaje da je također kovač, povjeravaju Nikoli jednu kovačnicu, u Zadru, za proizvodnju željeznih predmeta i lonaca, za razdoblje od godine dana. Obećavaju mu platiti 12 malih solida na dan, od kojih je već unaprijed primio 5 zlatnih florena, dakle otprilike iznos jedne mjesečne plaće. Dogovor je poništen točno godinu dana kasnije, 6. prosinca 1373. godine“ (DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 17, fol. 24'). Autorica je gješkom umjesto *magister F[ranci]s[cu]s a chaldariis condam magistri [Anthonii fabri de Torino (?), ecciam nunc habitator Iadre ex] altera parte*, zbog slabe vidljivosti dokumenta, pretpostavila da se radi o majstoru Nikoli.

36 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 17, fol. 23.

oštećenosti teksta ne mogu pročitati.³⁷ Osim toga, majstor Nikola svjedočio je sastavljanju još triju ugovora.³⁸ Pri tome se može zapaziti da je u četiri od pet ugovora, u kojima je bio svjedok ili ugovaratelj, jedan od ugovaratelja bio majstor Venturin s kojim je očito često surađivao. Treći je obrtnik kovač Menegel pok. Petra koji se također zadužio kod majstora Venturina 1382. godine za 40 libara malih dinara te je bio svjedok sklapanja Venturina ugovora sljedeće godine.³⁹ Na temelju tih ugovora može se primijetiti konsolidacija kapitala i radne snage među poduzetnicima i obrtnicima strancima u zadarskoj komuni. To, naravno, ne isključuje i suradnju s domaćim snagama na ekonomskome planu kao u slučaju spomenutoga ugovora kovača Facija iz Padove s Jurjem, pok. Prodana iz Šibenika, i ugovora majstora Venturina iz Cesene s Novakom, kojemu svjedoči Nikola kotlar.⁴⁰

U Perencanove se klijente ubrajaju i dva gostioničara rodom iz Padove. Prvi je Rigo pok. Franje, koji je u ugovoru iz 1377. godine jamac postolara Marka pok. Jakova Lupija, zadarskoga stanovnika, pred vjerovnikom zadarskim patricijem Augustinom de Biteom. Obojica su se zadužila za 63 libre malih dinara na devet mjeseci i to zbog kupljene 21 goveđe kože od Augustina.⁴¹ Godinu dana poslije isti vjerovnik prodaje svoja prava iz iste zadužnice samome Rigu.⁴² Na temelju te prodaje prava iz zadužnice proizlazi da je Rigo tom prilikom kao jamac isplatio dug Augustinu te će na osnovi te isprave utjerati svoj dio duga od glavnoga dužnika postolara Marka.

Spomenuti se gostioničar Nigrobono pok. Henrika Peverinija, uz notara Isnarda, najčešće spominje kao svjedok. On od 1372. do 1380. godine deset puta nazoči sastavljanju najrazličitijih vrsta isprava.⁴³ Pri tome se

37 Usp. DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 18, fol. 1'-2.

38 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 17, fol. 34' (*Carta famulatus Nouaci cum magistro Venturino* iz 1373. godine), b. II, fasc. 3' (poništena 1380. godine [*Carta colegancie ser Augustini de Cigalis*] jer je Venturin isplatio glavnica uloženu u trgovačku udrugu), b. III, fasc. 10 fol. 15' ([*Carta finis commissarie*] iz 1384. godine).

39 Usp. DAZd, SZB, PP, b. III, fasc. 4, fol. 19', b. III, fasc. 7, fol. 26'.

40 Vidi bilj. 38.

41 Usp. DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 5, fol. 14'.

42 Usp. DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 8, fol. 10'-11.

43 Godina 1372.: Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 8'-9 (*Carta doctis Lucie, vxoris Marci de Machonia*), b. I, fasc. 16, fol. 29' (*Carta emptionis Radosclai condam Radoy capitum vituum*); 1377. godina: b. II, fasc. 7, fol. 27 ([*Carta emptionis Alegreti merçarii*]), b. II, fasc.

susreće s pripadnicima različitih društvenih slojeva i različitoga podrijetla, što svjedoči o njegovoj vrlo uspješnoj integraciji u zadarsko višejezično okruženje. Godine 1382. zajedno sa svojom suprugom Katarinom kupuje od Ivana Rosića iz Iža gonjaj zemlje zasađene vinovom lozom za osam libara malih dinara, a zatim drugim kupoprodajnim ugovorom nasad vinove loze od pola gonjaja, koji imaju na zemlji prodavatelja za četiri libre malih dinara.⁴⁴ Četiri godine poslije Nigrobono izdaje priznanicu Franji, pok. Vita de Peonibus iz Vicenze, stanovniku Obrovca, o zaključenju svih zajedničkih poslova.⁴⁵ U Nigrobonovoj je imenskoj formuli Perencan više puta naveo da je njegov pokojni otac *ser Henricus* odnosno *ser Hemricus*, a jednom *de Peuerino*.⁴⁶ Uzrok se toj Perencanovoj često pogriješci u titulaciji njegova oca može potražiti u utjecaju često pisanih imena dvaju hrvatskih banova i ujedno zadarskih knezova istoimenjaka Hemrika/Henrika u formuli datacije iz 1368. – 1369.⁴⁷ te iz 1380. – 1383. godine.⁴⁸

Početakom 1369. godine svjedok je bio i Petar pok. Marka iz Padove, no iz imenske se formule ne saznaje što je po zanimanju, osim da je po statusu *nunc habitator Iadre*.⁴⁹

7, fol. 27 ([*Carta debiti done Iohanne, filie condam Slafchi et vxoris condam Georgii de Iadra*]); 1378. godina: b. II, fasc. 7, fol. 27 ([*Carta debiti done Iohanne, filie condam Slafchi et vxoris condam Georgii de Iadra*]), b. II, fasc. 8, fol. 21 ([*Carta finis*], *Carta debiti magistri Celli aurifficis*); 1380. godina: b. II, fasc. 14, fol. 14' ([*Carta procurationis*] et *sindicatus monasterii Sancti Nicolay de Iadra*), b. II, fasc. 16, fol. 15 (<*Carta*> *affitationis çudeche calegariorum*); 1381. godina: b. III, fasc. 2, fol. 29 (<*Carta*> *emptionis Blaxii ortolani*).

44 Usp. DAZd, SZB, PP, b. III, fasc. 4, fol. 11'; b. III, fasc. 4, fol. 12.

45 Usp. DAZd, SZB, PP, b. IV, fasc. 1, fol. 5.

46 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 9, 29', b. II, fasc. 7, fol. 27, b. III, fasc. 4, fol. 11', 12. – Nedosljednost u njegovoj imenskoj formuli može se primijetiti i u DAZd, SZB, *Articutius de Rivignano*, b. II, fasc. VI, fol. 161, 164', 169, 172', 174, 175', b. V, fasc. I, fol. 141', itd. (na fol. 23 ima čak i status *ciuis* za 1391.). Dvojica pak drugih notara ne navode *ser* (DAZd, SZB, *Raymundus de Modiis*, b. I, fasc. I, fol. 175 (bez *ser*); DAZd, SZB, *Petrus de Sarzana* (dalje: PS), b. IV, fasc. 66, fol. 13, fasc. 68, fol. 4, fasc. 79, fol. 28' (bez *ser*), itd.).

47 Vidi formulu datacije u DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 9 I 10. Riječ je o banu Emeriku Lackoviću (vidi VJEKOSLAV KLAJIĆ, *Povijest Hrvata II*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1982., str. 184.).

48 Ban Emerik Bubek u: DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 17–18, b. III, fasc. 2–5, b. IV, fasc. 17 (4) –18 (5).

49 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 6, fol. 2' (poništenje *Carta debiti presbiteri Viti et magistri Radoy calegarii*), b. I, fasc. 10, fol. 23' (<*Carta*> *concessionis ad pastinandum vineam Stoichi et Mathey fratrum*), b. I, fasc. 10, fol. 31 (<*Carta*> *famulatus Ça[nini] filii Dragossii de [Psett] cum magistro Radoslauuo calegario*).

Svi su do sada navedeni Perencanovi klijenti sunarodnjaci, bilo po zanimanju notari, obrtnici ili ugostitelji, dobili status *habitor Iadre*, a to im je prema Zadarskome statutu osiguravalo stjecanje nekretnina na području zadarskoga distrikta. Tako primjerice gostioničar Nigrobono sklapa svoj ugovor *in domo habitationis*⁵⁰ te kupuje gonjaj zemlje kao i nasad vinove loze, i to na vlastitome terenu na otoku Ižu. Prema prilogu *nunc* moglo bi se zaključiti da je većina spomenutih Padovanaca dobila nedavno status *habitor*. No, nekoliko izabranih primjera u sljedećoj tablici potvrđuje da Perencan nije dosljedan u navođenju toga priloga.

IME I PREZIME	STATUS	DATUM	IZVOR
<i>Marcus notarius, filius ser Alberti de Maconia de Padua</i> ⁵¹	nunc HI	24. 4. 1372.	I, 16, 8'
	HI	7. 6. 1372.	I, 16, 12
	nunc HI	27. 5. 1372.	I, 16, 17'
	HI	14. 6. 1372.	I, 16, 24'
	nunc HI	14. 6. 1372.	I, 16, 33
<i>Nigrobonus hostarius cn. ser Henrici Peuerini de Padua</i>	nunc HI	24. 4. 1372.	I, 16, 9
	nunc ⁵² HI	28. 6. 1372.	I, 16, 29'
	ambobus HI	1?. 12. 1377.	II, 7, 27
		10. 12. 1377.	II, 7, 27
	HI	27. 3. 1378.	II, 7, 27
	ambobus HI	2. 6. 1378.	II, 8, 21
	nunc HI	6. 3. 1380.	II, 14, 14'
	ambobus HI	6. 8. 1380.	II, 16, 15
	ambobus HI	2. 10. 1381.	III, 2, 29
	nunc HI	24. 1. 1382.	III, 4, 11'
nunc HI	24. 1. 1382.	III, 4, 12	
	6. 7. 1386.	IV, 1, 5	
<i>magister Nicolaus a caldariis cn. magistri Leonardi a caldariis de Padua</i>	nunc HI	30. 11. 1372.	I, 17, 23
	ambobus HI	6. 1. 1373.	I, 17, 34'
	HI	24. 5. 1380.	II, 11, 3'
	HI	8. 2. 1381.	II, 18, 1'
3. 7. 1384.		III, 10, 15'	
<i>Rigus ostarius cn. Francisci de Padua</i>	HI	26. 2. 1377.	II, 5, 14'
	nunc HI	23. 4. 1378.	II, 8, 10'

50 Usp. DAZd, SZB, PP, b. IV, fasc. 1, fol. 5.

51 U navođenju imena nisu se u obzir uzimale inačice, nego se donosi potpuna imenska formula.

52 Prekriženo.

Rezultati analize imenske formule svih Padovanaca pokazuju nedosljednosti u navođenju statusa *habitor*, koji se pridijeva strancima u Zadru s prilogom ili bez priloga *nunc*. Unatoč tomu mogu se zapaziti dvije stvari. Prilog *nunc* nikad ne ide u sintagmi *ambobus habitatoribus Iadre* (8:0), a u poništenju ugovora pri navođenju svjedoka najčešće se ne navodi (4:1). Za očekivati bi bilo da se prilog *nunc* rabi u sintagmi za osobe koje su nedavno dobile status habitatora, što se primjerice vidi u slučaju kotlara Nikole, u čijoj imenskoj formuli za 1372. godinu stoji prilog *nunc*, a ne stoji za razdoblje od 1380. do 1384. godine. Međutim, to demantira primjer drugoga Padovanca gostioničara Nigrobona u čijoj je imenskoj formuli prilog *nunc* pojavljuje punih 14 godina (od 1372. do 1386. godine). Stoga se može zaključiti da prilog *nunc* ne stoji primarno u funkciji označavanja netom dobivenoga statusa, nego više u funkciji apostrofiranja podrijetla stranca. Navedeni zaključak može se dodatno potvrditi primjerom u Perencanovu registru gdje spomenuti majstor Venturin najčešće u imenskoj formuli ima prilog *nunc* i u 1373. i u 1388. godini,⁵³ a tako je i u imenskoj formuli Andrije pok. Nutija iz Ankone.⁵⁴

Neki od tih Padovanaca u svojoj imenskoj formuli imaju titulu *ser*. Tako su očevi majstora Facija i notara Marka imali titulu *ser*, dok notaru Ko(n)radu ta titula stoji uz njegovo vlastito ime. Titula *ser* u posljednjem primjeru može označavati pripadnost civitetu Padove (npr. za Ko(n)rada, Isnarda i Baudina Perencan nekoliko puta navodi i *ciuis Padue* ili *ciuis Paduanus*),⁵⁵ a kod Facijeva oca, koji je po zanimanju bio notar, može označavati počasnu titulu. Perencan katkad, kod više puta spominjanoga gostioničara Nigrobona, tu titulu grješkom ispušta ili dodaje u imenskoj formuli. Pogrješci se također može pripisati dodavanje titule *ser* uz ime oca notara Bartolomeja.⁵⁶ Takva nedosljednost u

53 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 17, fol. 34, b. IV, fasc. 5, fol. 13'.

54 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 5, fol. 47-47', 48', fasc. 9, fol. 19 (1367. godina: *habitor Iadre*), b. I, fasc. 5, fol. 31', fasc. 13, fol. 2, b. III, fasc. 3, fol. 34' (1367., 1369. i 1381. godina: *nunc habitator Iadre*) itd.

55 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 5, fol. 10', fasc. 7, fol. 9, b. II, fasc. 7, fol. 44' (Korad), b. I, fasc. 1, fol. 4, fasc. 5, fol. 47', fasc. 10, fol. 6', fasc. 14, fol. 58, b. II, fasc. 7, fol. 44' (Isnard), b. IV, fasc. 12, fol. 7 (Baudin).

56 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 21'.

navođenju titule *ser* primjećuje se i u spisima ostalih notara iz razdoblja Perencanova djelovanja.⁵⁷

U Perencanovu registru jedini zabilježeni Padovanac iz patricijskoga sloja bio je gospodin Oktonel de Descalciis, doktor prava, vikar grada Zadra (1382. – 1383.). U povijesnim izvorima zabilježen je zajedno sa zadarskim rektorima i odabranim članovima patricijata kada su prisezali vjernost kraljicama nakon Ludovikove smrti.⁵⁸ U Oktonelovoj imenskoj formuli ne navodi se da je dobio zadarski civitet⁵⁹ jer to nije bilo bitno u bilježenju imena službenih osoba koje nisu u funkciji ugovaratelja. Analizom imenskih formula u Perencanovu registru nameće se zaključak da se u pravilu ne navodi oznaka *civis* ili *habitor*⁶⁰ kod osoba u službi zadarske komune (npr. rektor, sudac egzaminator, suci, glasnici) koje su izdale neki službeni dokument, izvršile nalog ili pred koje dolaze stranke, osim ako te osobe nisu svjedoci pri sastavljanju isprave.⁶¹

Perencan se, dakle, tijekom svoje službe imao prilike susretati s dvanaestoricom sugrađana Padovanaca, što naravno nije njihov konačan broj za to razdoblje jer nisu u obzir uzeti podatci iz sačuvanih notarskih registara drugih notara,⁶² koji se čuvaju u zadarskome Državnom arhivu.

Padovanci, izabravši Zadar za svoje boravište, nisu imali poteškoća pri integraciji u zadarsko komunalno društvo, za koje je općeprihvaćeno i mnogim dokazima potkrijepljeno da je bilo višejezična sredina.⁶³

57 Vidi primjere za notare u A. BARTULOVIĆ, *n. dj.*, str. 17. (bilj. 56).

58 Usp. NADA KLAIĆ – IVO PETRICIOLI, *Zadar u srednjem vijeku do 1409. (Prošlost Zadra II)*, Filozofski fakultet, Zadar, 1976., str. 352.; V. KLAIĆ, *n. dj.*, str. 229.

59 Usp. DAZd, SZB, PP, b. III, fasc. 6, fol. 10, b. IV, fasc. 17 (4), fol. 13, CD XVI, 1976, 316, 318, 344.

60 Npr. ...*coram viris nobilibus et [circumspectis] dominis Iacobo de Raduchis, legum doctore, Iohanne de Sloradis et [Damiano de Cipriano, honorabilibus rectoribus ciuitatis Iadre, et presente viro nobile ser Augustino, filio ser Bithe Raynerii de Bite], iudice examinatore comunis Iadre, comparuit vir nobilis ser Damianus [condam ser Grixogoni de Begna], ciuis Iadre...* (DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 15, fol. 11').

61 Npr.: ...*presentibus viris nobilibus domino Iacobo de Raduchis, [legum doctore et]... ambobus ciuibus Iadriensibus, testibus vocatis, rogatis et aliis* (DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 7, fol. 35'). ...*presentibus Thomasio, gastaldione riuariorum comunis Iadre, et... ambobus habitatoribus Iadre...* (DAZd, SZB, PP, b. II, fasc. 6, fol. 33').

62 Primjerice radi ilustracije Perencanov klijent nije *Leonardus, filius Iohannis de Padua, aurifex, habitator Iadre* (DAZd, SZB, PS, b. II, fasc. 2, fol. 5').

63 O višejezičnosti zadarske komune vidi: VESNA JAKIĆ-CESTARIĆ, „Ženska osobna imena i hrvatski udio u etnosimbiotskim procesima u Zadru do kraja XII. stoljeća“, *Radovi Centra*

Moguće su poteškoće u komunikaciji prilikom sklapanja ugovora s pripadnicima slavenskoga stanovništva mogli prevladati zahvaljujući zadarskim patricijima s bilingvalnim kompetencijama u ulozi svjedoka kao primjerice u slučaju kovača Facija. U dva su ugovora, koje sklapa gostioničar Nigrobono, stranka i svjedoci slavenskoga podrijetla. Jedan od svjedoka u tim ugovorima je i poznati sukнар Mihovil pok. Petra,⁶⁴ znamenit po svome inventaru u kojem se, pored ostalih knjiga na različitim jezicima, našla i Danteova *Božanstvena komedija*, što ukazuje na njegovo poliglotstvo.⁶⁵ No, u ostalim ugovorima Nigrobono svjedoči sklapanju ugovora zadarskih patricija i pripadnika nižih društvenih slojeva, bilo slavenskoga bilo romanskoga podrijetla, što indirektno upućuje na činjenicu da je on ovladao slavenskim, a to je posve razumljivo s obzirom na njegovo zanimanje. I za ostale spomenute obrtnike može se pretpostaviti, jer je bilo bitno u njihovu poslovanju, da su njihove jezične kompetencije u sferi funkcionalnoga bilingvizma.⁶⁶ Padovanci, odnosno općenito Talijani, su se susretali s latinskim administrativim jezikom u znatno boljem položaju u odnosu na pripadnike nižih slavenskih slojeva jer su se za sastavljanje ugovora obraćali sunarodnjaku notararu koji je ovladao latinskim za vrijeme studiranja na jednom od talijanskih pravnih sveučilišta. Jedan od studenata na sveučilištu u Padovi bio je i Jakov pok. Filipa iz Senja, u čiju je imensku formulu Perencan dodao taj podatak. Zbog naglašavanja toga podatka moglo bi se zaključiti da je Perencan vjerojatno studirao u svojoj rodnoj Padovi.⁶⁷

JAZU u Zadru, god. XXI. (1974), str. 291. – 336.; isti, „Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena“, *Radovi Instituta JAZU Zadar*, god. XIX. (1972), str. 99. – 166., isti, „Zadarska ženska osobna imena u XIII. stoljeću – odraz i rezultanta prethodnih simbiotskih procesa u gradu i porijekla novijih doseljenika“, *Radovi Centra JAZU u Zadru*, god. XXIV. (1977), str. 291. – 336.

64 Usp. DAZd, SZB, PP, b. III, fasc. 4, fol. 12.

65 Usp. JAKOV STIPIŠIĆ, *Inventar dobara Mihovila suknarara pokojnog Petra iz godine 1385*, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru, Zadar, 2000., str. 13. – 14.

66 O funkcionalnome bilingvizmu vidi: BOHUSLAV HAVRÁNEK, „Problematika miješanja jezika“, *Zadarska revija*, god. XIII. (1964) br. 3., str. 179.

67 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 6, fol. 7, 8.

4. Padovanci koji nisu zadarski stanovnici

Osim Padovanaca, koji su se doselili u Zadar i stekli status *habitor Iadre*, u Zadar su poslovno dolazili mnogi građani iz drugih gradova, stranih ili domaćih.⁶⁸ Tako je početkom 1369. u Zadar došao padovanski plemić *Bertolo[meus] condam ...di de Çachis de Padua* kao vjerovnik poznatoga sukna Luke pok. Leona iz Zadra,⁶⁹ koji mu se obvezuje vratiti 600 zlatnih dukata. Taj novac Luka duguje Bertolomeju za tkaninu koju je kupio od njega.⁷⁰ Budući da u Bertolomejevoj imenskoj formuli nije zabilježen status *habitor ni ciuis Iadriensis*, može se pretpostaviti da je on poslovno došao u Zadar, i to na osnovi dviju indicija. Prva se indicija temelji na činjenici što se kasnije nikad više ne susreće kao ugovaratelj u Perencanovim spisima i što ga nema na popisu zadarskih patricijskih obitelji. Druga je indicija to što je uz jednoga domaćeg svjedoka, zadarskoga plemića Kreše pok. Andrije de Grubogna, drugi svjedok stranac, firentinski plemić Nikola Lupicini, stanovnik Venecije. Iako se u Zadarskome statutu ne navodi način biranja svjedoka pri sklapanju ugovora, rezultati analize Perencanovih ugovora pokazuju da je bilo uobičajeno da se za svjedoke uzimaju pripadnici zadarske komune, bez obzira na podrijetlo ugovaratelja. No, ponekad jedan od svjedoka može biti stranac, ako jedna ili obje ugovorne stranke ne pripadaju zadarskoj komuni.⁷¹

Tijekom mjeseca studenoga 1370. u Zadru su se susreli notar Nikola de Musclo u službi nominalnoga carigradskog cara Filipa II. (*ser Nicolaus notarius de Musclo, imperialis thesaurarius super armatione galearum serenissimi domini domini Philippi, Dei gratia incliti imperatoris*

68 Primjerice: Gojko pok. Bogdana iz Trogira kupuje lađu marciljanu od Vida pok. Jurja s otoka Roda (DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 9, fol. 48). Ili Bertuciju Campu pok. Ivana Scampulija iz Saragose kupuje kokinu u Zadru (DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 9, fol. 56) itd.

69 Usp. N. KLAJČ – I. PETRICIOLI, *n. dj.*, str. 433. – Proznopografski opis lika i djela Luke pok. Leona donosi S. L. FABIJANEC, *n. dj.*, str. 43. – 48.

70 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 10, fol. 19.

71 Vidi primjerice DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 11, fasc. 4, fol. 24, 24'-25, 25, fasc. 5, fol. 12'-13, fasc. 14, fol. 35'-36 itd.

Iustinopolitani (!),⁷² *Romanie, depositi Achaye et Taranti, principis felicissimi*)⁷³ i Bartolomej iz Padove, koji živi u Brindiziju (*Bartholomeus condam ser Çilii Abona de Padua, qui nunc habitat in Brandicio*) radi sastavljanja dviju isprava. U jednoj od njih notar Nikola posuđuje četiri unče srebrenih karlina i 25 srebrenih tarena Bartolomeju.⁷⁴ U drugoj ispravi notar Nikola dobiva priznanicu od Bartolomeja o predisplati dijela zakupnine za panfilu i kokinu u vlasništvu Fuska de Palme, sukladno dogovoru uobličenom u nekoj prethodnoj ispravi. Tom prilikom Bartolomej dobiva unaprijed deset unča srebrenih karlina za petnaest dana zakupnine od dogovorenih 20 unča za cijeli mjesec.⁷⁵ U obje isprave pažnju privlači sama osoba notara Nikole koji je rizničar u službi titularnoga cara Konstantinopola Filipa II. od Tarenta. Filip II. je bio sin Filipa I., vladara Tarenta i titularnoga cara Konstantinopola iz starije kuće Anžuvina. Nakon smrti svoga drugog brata Ludovika 1362. godine, Filip II. naslijedio je kneževsku stolicu, a nakon smrti najstarijega brata Roberta 1364. godine kneštvo Ahaju i nominalnu čast bizantskoga cara. Filipova je prva supruga bila njegova rođakinja Marija Napuljska, sestra kraljice Ivane Napuljske, kojom je bio oženjen njegov brat Ludovik.⁷⁶ Uzevši u

72 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 30. – Oblik je pridjeva *Iustinopolitani* izveden od *Iustinopolis* što je srednjovjekovno ime za Koper. *Iustinopolis* je bilo ime i za nekoliko gradova u Bizantskome Carstvu (Edessa, Anazarbus – vidi: BERTHOLD RUBIN, *Das Zeitalter Iustinians*, sv. 1., de Gruyter, Berlin, 1960., str. 76., JOHANN GEORG THEODOR GRAESSE – FRIEDRICH BENEDICT, *Orbis Latinus, Lexikon lateinischer geographischer Namen des Mittelalters und der Neuzeit*, sv. 2. (E–M), Klinkhardt und Biermann, Braunschweig, 1972., str. 318.). Budući da se posljednja dva grada nalaze predaleko od Konstantinopola i budući da se govori o razdoblju Justinijanove vladavine, što s dijakronijskoga stajališta seže daleko u prošlost, ti se gradovi mogu isključiti iz razmatranja, uzevši pri tome u obzir da je 14. stoljeće doba raspada velikoga Carstva koje je svedeno na vrlo usko područje. Sa sigurnošću se može reći da se tu ne radi o Perencanovoj pogrešci jer je on zapisao čak tri puta ono što mu je rekao notar Nikola. Stoga bi se moglo pretpostaviti da se radi o Nikolinu „tradiranom” etimološkom poistovjećivanju imena *Constantinopolis* s *Iustinopolis* pri čemu je udjela imala asocijacija s osobnim imenima bizantskih careva Justina i Justinijana.

73 Proširena titulacija u DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 43’.

74 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 40–40’.

75 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 14, fol. 30–30’.

76 Usp. CHARLES CAWLEY, *Medieval Lands, A prosopography of medieval European noble and royal families*, <http://www.fmg.ac/Projects/MedLands>, vidi pod Philippe di Taranto, Erszebet of Slavonia; ANDREAS KIESEWETTER, „Filippo I d’ Angiò”, *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. XLVII., Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma, 1997., str. 722., PATRIZIA

obzir da je Filipova druga supruga bila također njegova rođakinja Elizabeta, kćer pok. Stjepana i ujedno nećakinja kralja Ludovika I., kojom se oženio 20. listopada 1370.,⁷⁷ može se zaključiti da dolazak njegova rizničara u Zadar nije bio slučajan. Može se pretpostaviti da se unajmljenom kokinom u pratnji panfile trebao prevesti miraz njegove nove supruge u Tarent, iako to u ugovoru nije naznačeno. No, isto je tako moguće da je Ludovik htio brodovljem novoga saveznika demonstrirati moć pred Mlečanima s kojima je neprekidno bio u vojnim okršajima.

U liku Filipa II. može se vidjeti novi saveznik kralja Ludovika I. koji ga je pridobio političkim brakom kao uobičajenim sredstvom traženja i pridobivanja novih saveznika kao i mirenja sa starim protivnicima,⁷⁸ ovisno o političkoj konstelaciji u danome trenutku. Jedan od vjernih kraljevih saveznika u borbi protiv Venecije bio je padovanski vladar Franjo Carrara,⁷⁹ koji je između ostaloga posredovao u zaključivanju Zadarskoga mira (1358).⁸⁰ Stoga nije neočekivano da se zadarska komuna u svibnju 1366. bila odlučila upravo njemu obratiti za novčani zajam preko svoga odabranoga sindika. Upravo je imenovanje sindika za izvršenje te odluke zapisao Perencan u svome registru.⁸¹

Zaključak

Veze su Zadra s Padovom u drugoj polovici 14. stoljeća vrlo žive. Tomu u prilog govori podrijetlo službenih osoba iz Padove u zadarskoj komuni, a to su u prvome redu notari kao i vikar grada Zadra. Zadar njeguje i vanjsko-političke veze s padovanskim vladarom Franjom de

SARDINA, „Luigi d’ Angiò“, *Dizionario...*, sv. LXVI., 2006., str. 487. – 492., ANDREAS KIESEWETTER, „Giovanna I d’ Angiò“, *Dizionario...*, sv. LV., 2000., str. 455. – 477., GIUSEPPE CONIGLIO, „Angiò, Maria d’“, *Dizionario...*, sv. III., 1961., str. 269. – 270.

77 Usp. C. CAWLEY, *n. dj.*, passim.

78 O neprijateljstvu Ludovika I. Anžuvince i napuljske kraljice Ivane vidi: V. KLAJČ, *n. dj.*, str. 110. – 115., 123. – 124., 190. – 196., N. KLAJČ – I. PETRICIOLI, *n. dj.*, str. 301., 316. – 317., 342. Isti izvor na 316. stranici navodi da je drugi suprug napuljske kraljice Ivane bio tarenski vojvoda Filip, dok V. KLAJČ, *n. dj.*, str. 123., da je Ludovik od Tarenta, dakle Filipov brat.

79 Usp. MILKO BRKOVIĆ, „Isprave o Zadarskom miru 1358. godine“, *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU*, god. LI. (2009.), str. 95., 104.

80 Usp. V. KLAJČ, *n. dj.*, str. 190., 192. – 193., N. KLAJČ – I. PETRICIOLI, *n. dj.*, str. 321., 329., 429.

81 Usp. DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 6 – 7’.

Carrarom, kojemu namjerava uputiti, preko svoga izabranog sindika, zamolbu o posudbi 2000 zlatnih dukata za kupovinu žita i utvrđivanje grada. Izuzetno živi odnosi između tih dvaju gradova potencirani su tim više što su oba grada bila u neprijateljskim odnosima s Venecijom. Zadar se, nakon više neuspjelih pokušaja, zahvaljujući kralju Ludoviku I. Anžuvincu, uspio privremeno osloboditi mletačke vlasti (1358.), koja je znatno kočila njegov ekonomski razvoj. U notarskim registrima toga razdoblja primjetan je taj politički zaokret koji je utjecao na povoljniju ekonomsku klimu zadarske komune. To je rezultiralo vrlo velikim brojem sklopljenih ugovora u kojima se može pratiti promet raznovrsne trgovačke robe i novčane transakcije, pri čemu su uključene osobe različitoga društvenog i etničkog podrijetla. Tako su u dugogodišnjem razdoblju djelovanja zadarskoga notara Petra Perencana iz Padove (1361. – 1392.) zabilježena brojna imena klijenata u njegovu notarskom registru. Među tim klijentima, pored pripadnika domaćega stanovništva, postoji bezbroj stranaca, pretežno došljaka s Apeninskoga poluotoka. U Perencanovu se registru u različitim ugovorima pojavljuju dvanaestorica Padovanaca, a većinu njih povezuje status *habitor*, među kojima se nalaze notari i obrtnici. Njihov dolazak u Zadar bio je motiviran poslovnim interesom, što indirektno ukazuje na činjenicu da je u to doba, u razdoblju vladavine najvećega vladara onoga vremena Ludovika I. Anžuvina, Zadar uistinu imao ugled prosperitetne i relativno sigurne tranzicijske luke, a njihova je integracija u novoj sredini bila olakšana tim više što je zadarska komuna bila posvjedočeno bilingvalna sredina u kojoj su istovremeno u svakodnevnoj komunikaciji korišteni hrvatski i talijanski.

Izvori

Neobjavljeni izvori

- DAZd, SZB, Petrus Perencanus (1366. – 1392.)
- DAZd, SZB, Petrus de Sarçana (1375. – 1416.)
- DAZd, SZB, Articutius de Rivignano (1383. – 1416.)

- DAZd, SZB, Raymundus de Modiis de Asula (1384. – 1389.)
- ZKZd, Zbirka rukopisa, ms. 461, GUERRIN FERRANTE, *Regesti dell' Archivio notariale di Zara*, sv. 1, Pietro Perenzano

Objavljeni izvori

- KOLANOVIĆ, JOSIP – KRIŽMAN, MATE, *Zadarski statut*, Ogranak Matice hrvatske – Hrvatski državni arhiv, Zadar – Zagreb, 1997.
- SMIČIKLAS, TADIJA i dr., *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, sv. X., XI., XIV., XVI., XVII., JAZU, Zagreb, 1912. – 1981.

Literatura

- BARTULOVIĆ, ANITA, *Paleografska, diplomatička i filološka analiza spisa zadarskoga notara Petra Perencana (1361. – 1392.)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb, 2014.
- BRKOVIĆ, MILKO, „Isprave o Zadarskom miru 1358. godine“, *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU Zadru*, god. LI. (2009.) str. 69. – 107.
- CAWLEY, CHARLES, *Medieval Lands, A prosopography of medieval European noble and royal families*, <http://www.fmg.ac/Projects/MedLands>.
- CONIGLIO, GIUSEPPE, *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. III., Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma, 1961.
- FABIJANEC, SABINE FLORENCE, „Profesionalna djelatnost zadarskih trgovaca u XIV. i XV. stoljeću“, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, god. XIX. (2001.) str. 31. – 60.
- GRAESSE, IOHANN GEORG THEODOR – BENEDICT, FRIEDRICH, *Orbis Latinus, Lexikon lateinischer geographischer Namen des Mittelalters und der Neuzeit*, sv. 2. (E–M), Klinkhardt und Biermann, Braunschweig, 1972.

- GRBAVAC, BRANKA, *Notarijat na istočnojadranskoj obali od druge polovine 12. do kraja 14. stoljeća*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb, 2010.
- GRBAVAC, BRANKA, *Zadarski notari u 13. i 14. stoljeću*, magistarski rad, Filozofski fakultet, Zagreb, 2006.
- HAVRÁNEK, BOHUSLAV, „Problematika miješanja jezika“, *Zadarska revija*, god. XIII. (1964.) br. 3., str. 177. - 185.
- JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA, „Etnički odnosi u srednjovjekovnom Zadru prema analizi osobnih imena“, *Radovi Instituta JAZU Zadar*, god. XIX. (1972.), str. 99. – 166.
- JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA, „Zadarska ženska osobna imena u XIII. stoljeću – odraz i rezultanta prethodnih simbiotskih procesa u gradu i porijekla novijih doseljenika“, *Radovi Centra JAZU u Zadru*, god. XXIV. (1977.) str. 291. – 336.
- JAKIĆ-CESTARIĆ, VESNA, „Ženska osobna imena i hrvatski udio u etnosimbiotskim procesima u Zadru do kraja XII. stoljeća“, *Radovi Centra JAZU u Zadru*, god. XXI. (1974.) str. 291. – 336.
- KIESEWETTER, ANDREAS, *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. XLVII. i LV., Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma, 1997.
- KLAIĆ, NADA –PETRICIOLI, IVO, *Zadar u srednjem vijeku do 1409. (Prošlost Zadra II)*, Filozofski fakultet, Zadar, 1976.
- KLAIĆ, VJEKOSLAV, *Povijest Hrvata*, sv. II, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1982.
- RUBIN, BERTHOLD, *Das Zeitalter Iustinians*, sv. 1., de Gruyter, Berlin, 1960.
- SARDINA, PATRIZIA, *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. LXVI., Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma, 2006.